

Duyuru Tarihi : 06.11.2006
Duyuru No : DUYURU/2006-182
Yayımlandığı Yer : VERGİ DÜNYASI / KASIM 2006 / Sayı : 303, Sayfa: 23 - 27

Erdoğan Sağlam
Eski Hesap Uzmanı, YMM
BDO Denet

EUROBONDLARDAN ELDE EDİLEN FAİZ GELİRLERİ İLE ALIM-SATIM KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

Hazine tarafından yurtdışında ihraç edilen menkul kıymetler (eurobondlar) vergi uygulamaları bakımından Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu gibi değerlendirilmektedir.

Bu yazımızda, eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri ile alım-satım kazançlarının, tam ve dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar nezdinde nasıl vergilendirileceği, 258 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar da dikkate alınmak suretiyle açıklanmaya çalışılacaktır.

1. TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİLER :

1.1. Eurobond Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi :

Gelir Vergisi Kanunu(GVK)'nın 75 nci maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde, her nevi tahvil ve Hazine Bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirlerin "*menkul sermaye iradi*" olduğu belirtilmiştir. Eurobond faiz gelirleri de bu madde gereğince menkul sermaye iradi niteliğindedir.

GVK'nun 85 ve 86 ncı maddeleri uyarınca, tam mükellef gerçek kişilerce elde edilen bu nitelikteki menkul sermaye iratları, prensip olarak, beyan sınırının aşılması halinde yıllık beyan esasında gelir vergisine tabidir. Ancak beyan sınırının aşılmaması durumunda, stopaja tabi tutulmuş menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmemekte, diğer gelirler için beyanname verilse bile bu gelirler beyannameye dahil edilmemektedir.

Eurobond faiz gelirleri üzerinden GVK'nun 94/7 nci maddesi uyarınca stopaj yapılmakta olup, halihazırda bu stopajın oranı %0 olarak uygulanmaktadır.¹ Stopaj oranının % 0 olması bu gelirler üzerinden stopaj yapıldığını gösterir. Başka bir deyişle vergi uygulamaları bakımından söz konusu gelirler stopaja tabi tutulmuş sayılır.

Eurobond faiz gelirleri GVK'nun geçici 67 nci maddesi uyarınca stopaja tabi değildir.²

Beyan sınırı, gelir vergisi tarifesinin ikinci diliminde yer alan tutardan oluşmakta olup, 2006 yılı için geçerli olan miktarı 18.000 YTL.'dir.³

¹ 2003/6377 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

² GVK Md. Geçici 67/1

³ GVK Md. 86/1-c ve 103

GVK'nun geçici 59 uncu maddesi uyarınca, Hazine tarafından 26.7.2001 – 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilmiş olan Devlet Tahvilleri ve Hazine Bonoları'nın faiz gelirleri ile bunların elden çıkarılmasından sağlanan kazançların belli bir kısmı 2007 yılı sonuna kadar gelir vergisinden müstesnadır. İstisna tutarı her yıl yeniden değerlendirme oranında artırılmak suretiyle uygulanmakta olup, 2006 yılı için geçerli tutarı 191.089,20 YTL.'dir. İstisnanın faiz gelirleri ile alım-satım kazançlarından hangisine öncelikle uygulanacağı konusunda mükellefler serbesttir. 258 no.lu Tebliğ'de eurobondların bu istisna kapsamında olduğu belirtilerek bu konudaki tereddütlere son verilmiştir. Bilindiği gibi, eurobondların istisnadan yararlanabileceği muktezalarla belirtilmesine rağmen bazı vergi inceleme elemanları istisna uygulamalarını eleştirebilmekteydiler. Söz konusu sorun ortadan kalkmıştır.

Bilindiği gibi, GVK'nun 75/5 inci maddesinde yer alan parantez içi hüküm gereğince, döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerin itfa sırasında oluşan değer artışları irat sayılmamaktadır. Eurobondlar da döviz cinsinden ihraç edilmiş olduğundan anapara kur farkları vergiye tabi değildir.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, 2006 yılı içinde eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerinin beyan edilip edilmeyeceği araştırılırken;

- Önce 2006 yılında tahsil edilen faiz gelirlerinin tahsil tarihindeki kurlarla YTL karşılığı bulunacak, yani elde edilen eurobond faiz gelirleri tespit edilecek (Anapara kur farkları gelir sayılmayacak),
- Sonra bundan 26.07.2001 – 31.12.2005 tarihlerinde ihraç edilmiş eurobondlar için, GVK'nun geçici 59 uncu maddesindeki istisna (191.089,20 YTL) düşülecek,
- Kalan tutarın beyan sınırını aşması halinde, gelirin istisna sonrası tutarının tamamı yıllık beyanname ile beyan edilecektir. İstisna sonrası tutarın beyan sınırının altında kalması halinde ise söz konusu faiz gelirleri beyan edilmeyecektir. Eurobondun 26.07.2001 tarihinden önce veya 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olması halinde herhangi bir istisna uygulanmayacak, hesaplanan faiz gelirin beyan sınırını aşması halinde tamamı beyana konu edilecektir.

Başka beyana tabi gelirlerin bulunması halinde beyan sınırının hesabında söz konusu gelirler de dikkate alınacaktır.

1.2. Eurobond Alım-Satım Kazançları :

GVK'nun mükerrer 80 nci maddesine göre, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar "*değer artış kazancı*" niteliğindedir. GVK'nun mükerrer 81 nci maddesine göre değer artışında safi kazanç, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan mal ve hakların maliyet bedelleri ile elden çıkarmak dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderlerin ve ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle tespit olunmaktadır.

Menkul kıymetlerin elden çıkarılmasında, iktisap bedelinin tevsik edilememesi halinde Vergi Usul Kanunu'nun 266 ncı maddesinde yazılı itibari değer iktisap bedeli olarak kabul edilmektedir.

Diğer taraftan mükerrer 81 nci maddenin son fıkrası uyarınca mal ve hakların elden çıkarılmasında iktisap bedeli, elden çıkarılan mal ve hakların, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE endeksindeki artış oranında artırılmak suretiyle tespit edilmektedir.⁴ Ancak bu

⁴ Her ne kadar mükerrer 81 inci maddede endekslemenin TEFE ile yapılacağı hükme bağlanmış ise de, Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesine 5479 sayılı Kanunla eklenen ve 1.1.2006 tarihinden itibaren geçerli olan C fıkrasına göre, 1.1.2006 tarihinden itibaren vergi kanunlarında geçen TEFE ibaresi ÜFE olarak uygulanacağından, 1.1.2006 tarihinden itibaren elde edilen alım-satım kazançlarının tespitinde endeksleme ÜFE ile yapılacaktır.

endekslemenin yapılabilmesi için artış oranının %10 veya üzerinde olması şarttır.⁵ Bu şart 01.01.2006 tarihi itibarıyla getirildiği için, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş eurobondların elden çıkarılması durumunda %10 şartı aranmayacaktır.

Endeksleme pratik olarak, satış tarihinden bir önceki ayın endeks değerinin, alış tarihinden bir önceki ayın endeks değerine bölünmesi ve bulunan tutarın alış bedeli ile çarpılması suretiyle yapılabilir.

Eurobondların alım-satım kazançları üzerinden GVK'nun geçici 67 nci maddesi stopaj yapılmamaktadır.⁶

GVK'nun geçici 59 uncu maddesi uyarınca, Hazine tarafından 26.7.2001 – 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilmiş olan Devlet Tahvilleri ve Hazine Bonoları'nın faiz gelirleri ile bunların elden çıkarılmasından sağlanan kazançların belli bir kısmı 2007 yılı sonuna kadar gelir vergisinden müstesnadır. İstisna tutarı her yıl yeniden değerlendirme oranında artırılmak suretiyle uygulanmakta olup, 2006 yılı için geçerli tutarı 191.089,20 YTL.'dir. İstisnanın faiz gelirleri ile alım-satım kazançlarından hangisine öncelikle uygulanacağı konusunda mükellefler serbesttir. Bu istisnadan yararlanamayan eurobondlar (26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilmiş olanlar) GVK'nun mükerrer 80 nci maddesinde yer alan istisnadan yararlanabilecektir. Bilindiği gibi, bu istisna 5281 sayılı Kanunla 1.1.2006 tarihi itibarıyla kaldırılmış olup, sadece bu tarihten önce ihraç edilmiş olan ve geçici 59 uncu maddedeki istisnadan yararlanamayan kıymetler için geçerliliğini korumaktadır. İstisnanın 2006 yılı için uygulanacak tutarı 14.000 YTL.'dir.

Bir yıl içinde elde edilen değer artış kazançları topluca hesaplandığından, bir işlemde doğan zarar başka bir işlemin kârına mahsup edilebilmektedir. Bu işlemde kazanç tespiti geçici 67 inci maddeye istinaden yapılmayıp genel hükümler geçerli olduğundan, zarar mahsubu için "aynı türden olma" koşulu aranmamaktadır. Başka bir deyişle geçici 67 inci madde kapsamında dikkate alınmamış menkul kıymet satış zararları eurobond satış kazancına mahsup edilebilir.

Maliye Bakanlığı döviz cinsinden ihraç edilmiş bir menkul kıymet olan eurobondların elden çıkarılmasından sağlanan kazançların da YTL cinsinden hesaplanması gerektiği görüşündedir.

Bakanlık bu görüşünü önce **mukteza bazında**⁷ açıklayarak, ulusal para cinsinden ihraç edilmiş tahvil ve bonoların elden çıkarılmasından sağlanan kazançların tespitine ilişkin esasların, yabancı para cinsinden ihraç edilmiş olan tahvil ve bonolar için de geçerli olduğunu belirtmiştir. Muktezada yapılan açıklamaya göre **yabancı para cinsinden ihraç edilmiş olan tahvil ve bonoların elden çıkarılmasından doğan kazanç, elden çıkarma karşılığında elde edilen yabancı para tutarının YTL karşılığından, bunların alımında ödenen yabancı para tutarının YTL karşılığı ve varsa satış giderlerinin düşülmesi sonucu** hesaplanmalıdır. Alım ve satımın farklı aylarda gerçekleşmesi durumunda da elde edilen kazancın tespitinde maliyet bedeli ÜFE artış oranında artırılarak dikkate alınmalıdır.

Bu görüş Bakanlıkça daha sonra **tebliğ bazında** açıklanmıştır. 258 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin 5 inci bölümünde, eurobondların elden çıkarılmasından sağlanan kazancın, elden çıkarma karşılığında elde edilen yabancı para tutarının YTL karşılığından, bunların alımında ödenen yabancı para tutarının YTL karşılığı ve varsa satış giderlerinin düşülmesi suretiyle hesaplanacağı belirtilmiştir.

Bakanlığın görüşü bu şekilde oluşmakla birlikte, biz, vergi mevzuatımızdaki genel yaklaşımdan ve vergileme prensiplerinden hareketle bu görüşün doğru olmadığını düşünüyoruz. Bizim görüşümüze göre, döviz cinsinden yapılan bu alım ve satım işleminde kazanç da döviz cinsinden belirlenmelidir. Dolayısıyla kur farkları gelir sayılmamalı, yani vergiye tabi tutulmamalıdır. Kazanç tespit edilirken kur farkları gelir sayılmayarak enflasyondan arındırma yapıldığı için bu görüşe göre ÜFE ile maliyet artırımı yapılmamalıdır.

⁵ Mükerrer 81 inci maddenin, 1.1.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere 5281 sayılı Kanunla değiştirilen şekli.

⁶ GVK Md. Geçici 67/1

⁷ Bakanlığın 18.10.2004 tarih ve 48632 sayılı muktezası (özelgesi)

Örnek 1:

Bay A Dolar kurunun 1.3060 YTL olduğu gün aldığı 100.000 \$ tutarındaki eurobondu, kurun 1.5697 YTL olduğu gün 104.000 \$ karşılığında satmıştır. Alış tarihinden bir önceki ayın ÜFE değeri 124,70 iken satış tarihinden bir önceki ayın ÜFE değeri 131,30 olarak gerçekleşmiştir.

Bakanlığın görüşüne göre bu örnekte satış kazancı (endeksleme öncesi),

$$\begin{aligned} &= (104.000 \$ \times 1.5697 \text{ YTL}) - (100.000 \$ \times 1.3060 \text{ YTL.}) \\ &= 163.248,8 - 130.600 \\ &= 32.648,8 \text{ YTL. dir.} \end{aligned}$$

Endeksleme sonrası kazanç ise,

$$\begin{aligned} &= (104.000 \$ \times 1.5697 \text{ YTL}) - [(100.000 \$ \times 1.3060 \text{ YTL.}) \times 131,30/124,70] \\ &= 163.248,8 - (130.600 \times 131,30/124,70) \\ &= 163.248,8 - 137.512,27 \\ &= 25.736,53 \text{ YTL olarak hesaplanacaktır.} \end{aligned}$$

Bize göre bu örnekteki kazanç, döviz cinsinden hesaplanan (104.000-100.000 =) 4.000 \$ tutarındaki kazancın YTL karşılığı olan (4.000 x 1.5697 =) 6.278,8 YTL'dir. Yukarıda hesaplanan kazancın bu tutarı aşan kısmı kur farkından kaynaklanmaktadır.

Örnek 2 :

Bay A Dolar kurunun 1.5368 YTL. olduğu gün aldığı 100.000 \$ tutarındaki eurobondu kurun 1.4971 YTL olduğu gün 103.000 \$ karşılığında satmıştır. Alış tarihinden bir önceki ayın ÜFE değeri 127,76 satış tarihinden bir önceki ayın ÜFE değeri ise 136,58 olarak gerçekleşmiştir.

Bakanlığın görüşüne göre bu örnekte satış kazancı (endeksleme sonrası),

$$\begin{aligned} &= (103.000 \$ \times 1.4971 \text{ YTL}) - [(100.000 \$ \times 1.5368 \text{ YTL.}) \times 136,58 / 127,76] \\ &= 154.201,30 - 164.289,41 \\ &= - 10.088,11 \text{ YTL. olarak hesaplanacaktır. Yani mükellef satıştan 10.088,11 YTL zarar etmiştir.} \end{aligned}$$

Bakanlığın anlayışına göre kur farkları vergiye tabi olduğu için bu örnekte kur zararı vergilendirilecek kazancı sıfırlamıştır.

Bize göre bu örnekteki kazanç, döviz cinsinden hesaplanan (103.000-100.000 =) 3.000 \$ tutarındaki kazancın YTL karşılığı olan (3.000 x 1.4971 =) 4.491,3 YTL. dir. Kur farkı vergiye tabi olmadığı için kur zararı da vergiye tabi tutulacak kazancı aşındırmamalıdır.

Görüldüğü gibi, ÜFE ve kurdaki artış veya azalışa göre farklı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir.

Bütün bu açıklamalar çerçevesinde, 2006 yılında elde edilen eurobond alım-satım kazancının yıllık beyanname ile beyan edilecek tutarı şöyle hesaplanacaktır :

- Alış bedelinin alış tarihindeki döviz alış kuru esas alınarak YTL karşılığı bulunacak, daha sonra bu bedel ÜFE endeksindeki artış oranında endekslenerek kazancın tespitine esas alınacak maliyet bedeli hesaplanacaktır.
- Satış bedeli satış tarihindeki döviz alış kuru ile YTL'ye çevrilecek, bundan endekslenmiş maliyet ve varsa satış giderleri düşülerek YTL cinsinden satış kazancı tespit edilecektir.
- 26.7.2001 tarihinden önce ihraç edilmiş eurobondlar için 14.000 YTL istisna düşülecektir.
- 26.7.2001 – 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilmiş eurobondlar için 191.089,20 YTL istisna indirimi yapılacaktır.

- 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş eurobondlar için herhangi bir istisna indirimi yapılmayacaktır.
- İstisna indirimi yapıldıktan sonraki tutar ne olursa olsun yıllık beyanname ile beyan edilecektir.

2. DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİLER :

2.1. Eurobond Faiz Gelirleri :

GVK'nun 86/2 nci maddesine göre, dar mükellef gerçek kişiler tarafından elde edilen ve tamamı Türkiye'de stopaja tabi tutulmuş bulunan menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmesine gerek bulunmamakta, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmemektedir.

Eurobond faiz gelirleri üzerinden stopaj yapılmış sayıldığı için, dar mükellef gerçek kişilerce elde edilen eurobond faiz gelirlerinin tutarı ne olursa olsun beyanname verilmeyecek, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde söz konusu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

2.2. Eurobond Alım-Satım Kazançları :

GVK'nun 101 nci maddesine göre prensip olarak, menkul malların ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançların, dar mükellef gerçek kişiler veya bunların daimi temsilcileri tarafından, kazancın elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde, mal ve hakların elden çıkarıldığı yerin vergi dairesine münferit beyanname ile beyan edilmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle dar mükellef gerçek kişilerin menkul kıymet alım-satım kazançları yıllık beyanname ile değil münferit beyanname ile beyan edilmek suretiyle vergilendirilir.

Ancak 5527 sayılı Kanun'la GVK'nun geçici 67 nci maddesinin 7 numaralı fıkrasına eklenen hükümle dar mükellef gerçek kişilerin eurobond alım-satım kazançları için münferit beyanname verilmeyeceği hükme bağlanmıştır. 258 no.lu Tebliğ'de bu uygulama için eurobondun ihraç tarihinin bir öneminin bulunmadığı belirtilmiştir.

Bu nedenledir ki, dar mükellef gerçek kişilerce 2006 yılında elde edilen/edilecek eurobond alım-satım kazançları için münferit beyanname verilmesine gerek bulunmamaktadır.

3. DAR MÜKELLEF KURUMLAR:

Dar mükellef kurumların menkul kıymet alım-satım kazançları prensip itibarıyla yıllık beyanname ile değil, kazancın elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde verilecek özel beyanname ile beyan edilmek suretiyle vergilendirilir.⁸

Ancak, GVK'nun 5527 sayılı Kanun'la değişik geçici 67 nci maddesinin 7 numaralı fıkrasında vergi kesintisine tabi tutulsun tutulmasın, dar mükellef kurumlarca eurobondlardan sağlanan kazanç ve iratlar için özel beyanname verilmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Bu nedenledir ki dar mükellef kurumlarca 2006 yılında elde edilen/edilecek eurobond alım-satım kazançları için özel beyanname verilmeyecektir.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 30/1-ç maddesi uyarınca her türlü Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz gelirleri stopaja tabi olup, bu maddeye göre kesintiye tabi tutulan gelirler için yıllık kurumlar vergisi beyannamesi verilmesi ihtiyaridir.

⁸ 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Md. 26

Bu nedenle dar mükellef kurumlarca 2006 yılında elde edilen/edilecek eurobond faiz gelirleri için yıllık beyanname verilmesi zorunlu değildir.

4. TAM MÜKELLEF KURUMLAR:

Kurumlarca elde edilen eurobond faiz ve alım-satım kazançlarının tespitinde ticari kazanç hükümleri uygulanır. Başka bir deyişle,

- Bu menkul kıymetler Vergi Usul Kanununun 279 uncu maddesi uyarınca değerlendirilir.
- Faiz gelirleri hesaplanırken anapara kur farkları gelir kabul edilir.
- Gerek faiz geliri gerekse alım-satım kazancının tespitinde herhangi bir istisna indirimi yapılmaz.
- Alım-satım kazancı hesaplanırken maliyet bedeli endekslenmez; satış tarihindeki kurla bulunan YTL karşılığından, alış tarihindeki kurla bulunan alış bedeli ve varsa yapılan giderler düşülerek kazanç hesaplanır. Ancak enflasyon düzeltmesinin uygulandığı yıllarda bu menkul kıymetler düzeltmeye konu edilir.
- Gerek faiz gerekse alım-satım kazançları, vergiye tabi kurum kazancının içine dahil edilir, kurumun zarar mahsubu veya herhangi bir istisna hakkı yoksa kurum kazancının içinde % 20 oranında kurumlar vergisine tabi tutulur.